

Retouradres: Postbus 2200, 1000 CE Amsterdam

De heer dr. mr. F.B.J. Grapperhaus
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Datum 12 augustus 2020
Behandeld door Steunpunt Seksueel Geweld en Qpido
020 555 5227, ssga@ggd.amsterdam.nl
Onderwerp Inbreng Steunpunt Seksueel Geweld en Qpido
Consultatie wetsvoorstel Wet Seksuele Misdrijven

Geachte minister Grapperhaus,

In deze reactie op het wetsvoorstel voor de nieuwe Wet Seksuele Misdrijven willen wij, het Steunpunt Seksueel Geweld van de GGD Amsterdam en Qpido het centrum voor seksuele weerbaarheid gezamenlijk laten weten verheugd te zijn dat de huidige zedenwetgeving gemoderniseerd gaat worden. De zedenwet zoals hij nu is, schiet slachtoffers (en plegers) van seksueel geweld helaas nog regelmatig te kort. Wij hopen dan ook dat met deze nieuwe titel meer slachtoffers van seksueel geweld erkenning krijgen voor het hun aangedane leed en vervolging van plegers mogelijk en succesvol zal zijn wanneer dit nodig is. Toch zien wij in het huidige voorstel een aantal punten die volgens ons verbetering en aanscherping behoeven, wil de nieuwe wet doen wat het beoogd namelijk: slachtoffers beter beschermen en een helder signaal afgeven aan (potentiële) plegers.

Sterke punten

Wij willen een paar punten uitlichten die wij erg goed vinden aan het wetsvoorstel:

- 1.) De uitbreiding van verschillende wetsartikelen naar de digitale wereld. Online gepleegde seksuele misdrijven hebben in de nieuwe titel een duidelijke plaats gekregen. De strafbaarstelling van online seksuele intimidatie, of het seksualiserend benaderen van kinderen onder de 16 jaar is een belangrijke stap in een samenleving die net zozeer online als offline bestaat. Uit onderzoek weten wij dat veel slachtoffers van online seksueel geweld ook fysiek misbruik meemaken. Dit zien wij ook terug in de praktijk. Veel van onze cliënten hebben zowel online als offline ervaringen. Met dit wetsvoorstel wordt (maatschappelijk) onaanvaardbaar online seksueel gedrag strafbaar. Dit kan aanknopingspunten bieden voor preventie, hulp en vervolging. Zelfs wanneer de bewijsbaarheid van deze delicten misschien problematisch zal blijken.
- 2.) De uitbreiding van verkrachtingsartikel (242/241) met andere vormen van afgedwongen seksueel binnendringen van het lichaam. Het was moeilijk uit te leggen aan onze cliënten dat onder de oude wetgeving mannen en jongens die gedwongen worden een ander te penetreren geen aangifte van verkrachting kunnen doen. Enige tijd geleden meldde zich bij het Centrum Seksueel Geweld Amsterdam-

Amstelland een jonge man die wakker werd terwijl een vrouwelijke kennis boven op hem zat. Zij probeerde seks met hem te hebben om zo zonder zijn instemming of medeweten zwanger van hem te worden. Deze vrouwelijke pleger kon onder de huidige wet niet voor verkrachting aangeklaagd worden. In de nieuwe wetgeving zou het geslacht van de betrokkene geen rol meer spelen.

Ook iemand die anderen op afstand via een webcam dwingt om bij zichzelf of een ander het lichaam binnen te dringen zou voor verkrachting vervolgd moeten kunnen worden. Met deze aanpassing wordt dit artikel in onze ogen rechtvaardiger uitgelegd.

3.) De verhoging van het strafmaximum op een aantal artikelen (bijvoorbeeld artikel 242 tot 248) zien wij ook als een positieve ontwikkeling. De afgelopen jaren is door onderzoek en toegenomen zichtbaarheid van slachtoffers steeds meer bekend geworden over de grote en schadelijke gevolgen van seksueel geweld. We weten steeds beter hoe immens de fysieke, mentale, persoonlijk en maatschappelijke gevolgen kunnen zijn. Het strafmaximum bij een wetsartikel wordt vanuit een maatschappelijk oogpunt toch vaak gezien als een kwantificatie van de zwaarte van een overtreding of misdrijf. Dat bij individuele zaken een passende en proportionele straf kan worden opgelegd blijft natuurlijk aan de rechter, maar het is volgens ons goed dat de ruimte vergroot wordt om hogere straffen op te kunnen leggen, met name als zeer kwetsbare personen slachtoffer zijn geworden.

4.) Wij vinden het ook goed dat de objectieve leeftijd of omstandigheden van de betrokkenen leidend zullen zijn in het beoordelen van een mogelijk delict. Ook dit zal naar onze verwachting slachtoffers beter beschermen, omdat het onduidelijkheid wegneemt.

Verbeterpunten

Daarnaast zijn er een aantal punten waar wij nog kansen voor verbetering zien.

1.) Wij zien het als een gemiste kans dat er voor gekozen is om het huidige artikel 242 (Verkrachting) niet aan te passen, maar om het artikel Seks tegen de wil (239) toe te voegen. Het wetsvoorstel zoals het er nu ligt is een stap in de goede richting, maar volgens ons niet de juiste. 'Seks tegen de wil' wekt de suggestie dat je kan uitgaan van toestemming, tenzij de ander laat merken dat het niet zo is. De focus ligt dus op een signaal van afwijzing in plaats van een signaal van toestemming.

- De voorgestelde wetgeving volgt niet de maatschappelijke norm. Die is: als je seks hebt met iemand die dat niet wil, is dat verkrachting. In de praktijk, bij hulpverlening en preventiewerk/voorlichting, gaan we uit van een definitie van seksueel geweld (lees aanranding of verkrachting) waar de afwezigheid van wederzijdse toestemming centraal staat. Zowel slachtoffers als hulpverleners zijn vaak enorm verbaasd dat de huidige (en helaas dus ook de voorgestelde) wetgeving consent niet centraal stelt. Dit is amper uit te leggen. Wanneer wij dit tijdens een voorlichting vertellen is de reactie standaard ongeloof en verontwaardiging. Of we nu voor een groep slachtoffers, huisartsen, scholieren of maatschappelijk werkers staan.
- Het voorstel zoals dit er nu ligt, is dusdanig complex dat het voor ons heel moeilijk is om het over te brengen in voorlichtingen. Zeker als het gaat om jongeren, die we een duidelijke en simpele boodschap willen meegeven: Nee = nee en alleen ja = ja.
- In de praktijk zien we maar heel zelden letsel en verzet, maar wel regelmatig slachtoffers die gekwetst en boos zijn omdat de zedenpolitie hen heeft moeten uitleggen dat hun traumatische ervaring geen strafbaar feit was. Veel slachtoffers die zich niet hebben durven of kunnen verzetten, krijgen niet de erkenning dat wat hen is overkomen ook juridisch gezien een verkrachting is. Wanneer een slachtoffer zich vanwege doodsangst niet verzet en bevriest, dan zou dit niet strafverlagend, maar eerder strafverhogend moeten zijn. Doordat er bij het artikel Seks tegen de wil een lagere maximumstraf hoort, is dit in de nieuwe titel precies andersom.

Daarom vragen wij u om nog eens goed naar de voorgestelde artikelen 239 tot 241 te kijken. Wij verzoeken u om het huidige artikel over verkrachting aan te passen en te baseren op het ontbreken van wederzijdse toestemming in plaats van dwang.

2.) Wij snappen niet waarom de maximumstraffen in artikel 242, (Seksuele interactie met functioneel afhankelijke personen), ook als er sprake is van het binnendringen van het lichaam, lager zijn dan in 241 (Verkrachting). De maximumstraf bij artikel 242 wordt 9 jaar en bij artikel 241 is dit 12 jaar. In onze optiek zou een pleger die misbruik maakt van zijn functie als bijvoorbeeld bewaker of psychiater juist zwaarder in plaats van lichter bestraft moeten worden dan wanneer er geen sprake is van een dergelijke afhankelijkheidsrelatie. Juist vanwege de soms complexe relatie tussen slachtoffer en pleger zijn de psychische klachten en andere gevolgen dan vaak groot. Dat deze personen verantwoordelijk zijn voor de veiligheid en/of zorg van het slachtoffer zou zwaar moeten meewegen bij het bepalen van de strafmaat.

Vragen

Daarnaast hebben wij een tweetal vragen:

- 1.) Worden in het verlengde van de nieuwe wetgeving zedenmisdriven de normen voor de aanspraak op schadevergoeding door het Schadefonds Geweldsmisdrijven ook aangepast? Voor een vergoeding vanuit het schadefonds is opzet een voorwaarde. Hoe zit dat straks met slachtoffers van delicten die uitgaan van de schuldvariant?
- 2.) Zou het zo kunnen zijn dat verkrachtingen die onder artikel 239 vallen wel zullen gaan verjaren? Door de lage maximumstraf valt een delict niet automatisch meer onder de misdrijven die niet verjaren. Is hier een oplossing voor te bedenken?

Aandachtspunten uitvoering

Voor een goede uitvoering van dit wetsvoorstel is meer nodig dan alleen het in werking treden van de nieuwe titel.

- 1.) Maatschappelijk debat;
- 2.) meer aandacht voor preventie en scholing van jongeren, maar ook van professionals waaronder rechters, OvJ en politie;
- 3.) een samenhangende aanpak inclusief voldoende budget voor zedenpolitie, slachtofferadvocaten, het Centrum Seksueel Geweld, gespecialiseerde jeugdhulp en GGZ en regionale samenwerking.

Afsluiting

Ter afsluiting zouden wij u nog willen wijzen op een zinsnede die in de begeleidende teksten rondom dit voorontwerp staat. Een aantal keer wordt aangegeven: "Mede als gevolg van de #Metoo-beweging zijn bovendien de grenzen opgeschoven van wat we binnen onze samenleving als acceptabel gedrag beschouwen." Wij willen u laten weten dat voor de mensen, met name vrouwen en meisjes, die geconfronteerd worden met seksueel grensoverschrijdend gedrag het al lang duidelijk was dat dit onacceptabel gedrag was. Het deed pijn, maakte angstig en deed verdriet. De #Metoo-beweging heeft enkel laten zien hoe veel mensen dit in stilte verdroegen en nog steeds verdragen. Bang om er wat van te zeggen en zelf de schuld te krijgen. Onacceptabel was dit altijd al, maar beetje bij beetje durven we er ook iets aan te doen.

De nieuwe wet seksuele misdrijven kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Alleen de term 'zeden' is al een hopeloos verouderde term. De naam van de nieuwe titel laat direct zien dat er in de afgelopen jaren een grote maatschappelijke omslag heeft plaatsgevonden. De meeste omschreven delicten zien wij als maatschappij niet meer als een overtreding van de algehele zedelijkheid, maar als een aantasting van de persoonlijke integriteit en seksuele autonomie. Het is goed om te zien dat u het belang hiervan onderkent en dat u zich zo inspant om dit lastige onderwerp aan te pakken.

Met vriendelijke groet,

Het Steunpunt Seksueel Geweld, GGD Amsterdam
Qpido centrum voor seksuele weerbaarheid

